

Nr 553

Av fru Gärde Widemar m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m.

Propositionen nr 172 till årets riksdag med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m. har uppskjutits till denna riksdags höstsession. Sedan propositionen förelades riksdagen har framkommit omständigheter, som gör att det kan ifrågasättas, om den föreslagna reformen bör genomföras.

Även om det ur rättskipningssynpunkt icke behöver göras några vägande invändningar mot att rådhusrätten i de brottmål, som för närvarande avgöres i juristkollegial sammansättning, skall vara domför med en lagfaren domare och nämnd med tre nämndemän, uppstår frågan, om det finns någon anledning att för närvarande vidtaga denna genomgripande omorganisation med hänsyn till den effekt den kan beräknas få och den stora kostnadsökning den kan komma att medföra. Under alla förhållanden blir den att betrakta som ett provisorium i avvaktan på stadsdomstolsutredningens slutliga ställningstagande till frågan om rådhusrätternas och häradsrätternas framtida organisation.

De skäl som i propositionen framföres för att nu utbryta frågan om rådhusrätts domförhet i brottmål är att avhjälpa mer eller mindre tillfälliga målbalanser vid vissa rådhusrätter. Bl. a. har påtalats den stora målbalansen vid Stockholms rådhusrätt. I och för sig synes frågan om målbalansen vid rådhusrätterna vara ovidkommande för frågan om domstolsorganisationen. Det kan knappast vara riktigt att för avhjälpan av en dylik balans vidtaga så djupgående organisatoriska ingrepp som föreslagits. Anledningen till uppkomsten av dessa balanser skall icke här beröras, men vi vill framhålla, att det förefaller, som om problemet skulle kunna bemästras inom den nuvarande domstolsorganisationens ram genom förstärkningar av personal och anslag. Rådhusrätten i Malmö lär för närvarande icke besväras av någon målbalans. Vid Stockholms rådhusrätt har balansen av trafikmål — vilken enligt propositionen var ett av de starkaste argumenten för reformen — sedan tillfällig förstärkning erhållits till denna avdelning, per den 1 juli 1957 nedgått till 719, vilket är en minskning med 1 075 från den 1 juli 1955, då balansen uppgick till 1 794 mål. Rådhusrätten i Göteborg (majoriteten) har framhållit, att där föreslagen ökning av antalet domartjänster inte huvudsakligen föranletts av ökning av tredomarbrottmål utan av brister i organisationen över huvud taget. En viss stagnation i tredomar-

brottmålen har kunnat förmärkas, och situationen vid rådhusrätten anses inte inge några farhågor. I detta sammanhang vill vi påpeka, att en stor del av de mål som ingår i den redovisade målbalansen från olika rådhusrätter utgöres av endomarmål och tvistemål. Takten för dessas avarbetning kan icke påverkas av den föreslagna reformen.

Det hade varit önskvärt att jämväl domförhetsreglerna beträffande häradsrätt blivit föremål för omprövning samtidigt med reglerna för rådhusrätt. Det är svårt att förklara, varför nämnden i rådhusrätt — även i mål om frihetsstraff och skadestånd — skall bestå av endast tre ledamöter, medan i häradsrätt en sådan sammansättning ansetts betryggande endast i bötesmålen och ej i något fall i fråga om skadestånd. Från att rådhusrättens nuvarande kollegiala sammansättning i det framlagda förslaget betraktas som en överorganisation i förhållande till häradsrätten, kommer framtiden, om reformen genomföres, häradsrätten att utåt framträda som den mera kvalificerade domstolen.

Då det gäller frågan om effekten av den föreslagna organisationen vill vi till en början fastslå, att det icke utan vidare kan antagas, att ett utbyte av de tre juristdomarna mot en juristdomare med nämnd medför en effektivitetsökning i den dömande verksamheten. Även om tre juristdomare, var och en med nämnd, kommer att avgöra sammanlagt flera mål per tidsenhet än ett juristkollegium enligt nuvarande organisation, måste beaktas, att denna vinst ej blir så stor. Detta sammanhänger bl. a. därmed att handläggningstiden per mål, då endast en jurist medverkar i domstolen, kommer att öka avsevärt, vilket blir särskilt markant i de fall då en juridiskt utbildad sekreterare saknas. Den effektivitetsvinst som eventuellt kan uppnås blir dessutom helt beroende av de kostnader, som kommer att nedläggas på den nya organisationen.

Vid ett övervägande av förslagets lämplighet måste därför avseende fästas vid den kostnadsökning, som kan beräknas bli en följd av detsamma. Enligt preliminära beräkningar som gjorts vid olika rådhusrätter har omorganisationen över lag beräknats ge betydande kostnadsökningar i förhållande till den nuvarande organisationen. Vid Stockholms rådhusrätt har kostnadsökningen för en organisation med samma kapacitet som den nuvarande — enligt viss inom verket gjord uppskattning — minimum beräknats till cirka 340 000 kronor per år. Därvid har ändå räknats med en avverkningskapacitet i överkant d. v. s. med fem trafikdomar eller sex vanliga domar per domare och sammanträdesdag, vilket torde ligga högre än vad domstolarna i allmänhet lyckats prestera. Skulle omorganisationen fylla sitt egentliga syfte och man skulle kunna räkna med en snabbare avarbetning än vad som för närvarande sker, måste organisationen utbyggas väsentligt, och kostnaderna kommer då att stiga i motsvarande mån. Frågan är väl om den ökning av effektiviteten, som här möjligen kan vinnas, är värd de avsevärt ökade kostnader en omorganisation skulle medföra.

För samtliga städer — även för dem som icke har någon målbalans — blir den omedelbara följden av förslagets genomförande kostnadsökningar

över lag. Förutom nämndemännens arvoden måste nämligen kalkyleras med ett ökat antal åklagare och flera domstolslokaler. Dessa ökade kostnader skulle sannolikt bli större än de kostnader som kan uppkomma genom tillfällig personalförstärkning inom ramen för nuvarande organisation i de städer där målbalans föreligger. För Malmö rådhusrätts del, där som ovan sagts man icke för närvarande har någon målbalans, har man räknat med en kostnadsökning för år 1958 med närmare 250 000 kronor.

I den nuvarande statsfinansiella situationen anser vi det icke tillrådligt att pålägga stat och kommun de ökade kostnader som den föreslagna omorganisationen skulle medföra, särskilt som reformens värde av åtskilliga remissinstanser starkt ifrågasatts. Frågan om en eventuell ändring av rådhusrätternas organisation bör anstå till dess hela frågan om rådhusrätternas framtid skall avgöras efter det stadsdomstolsutredningen avslutat sitt arbete.

På grund av vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 172 med förslag om ändring i rättegångsbalken m. m.

Stockholm den 16 oktober 1957

Ingrid Gärde Widemar

Birger Lundström

K. G. Ewerlöf

Erik Alexanderson